

Anita Travčić
povjesničarka umjetnosti i germanistica
kustosica u Muzeju grada Šibenika

Antičke geme na tlu Hrvatske

doktorska disertacija
mentorica: dr. sc. Marija Kolega, doc.

Disertacija je obranjena 17. siječnja 2020. na Sveučilištu u Zadru, pred povjerenstvom: dr. sc. Silvija Bekavac, doc. (predsjednica) dr. sc. Marija Kolega, doc. dr. sc. Dino Milinović, izv. prof.

SAŽETAK

Pokušaj stilskog definiranja gema složen je zadatak prvenstveno zato što je gema mnogo, a njihova je istraženost i sistematizacija slaba. Iako je riječ o tisućljetnom zanatu, gliptika kao znanost i povijesno-umjetnička pojava u okviru hrvatske znanosti tek počinje dobivati na važnosti.

Interpretacija već objavljenog materijala iz naših zbirki putem strane literature izraavan je doprinos ovog rada jer služi kao nadopuna jednoličnoj obradi materijala koja je zanemarivala stilske kategorije. Međutim, s obzirom na to da se stil izravno oslanja na način oblikovanja prikaza, za poznavanje stila bitno je proniknuti u tehnologiju obrade. Pritom treba naglasiti da takav pregled u hrvatskoj gliptici u potpunosti izostaje. Ovim se radom to nadoknađuje, a njegov interdisciplinarni pristup – koji, osim za humanističkim znanostima kao što su povijest, arheologija i numizmatika, poseže i za prirodnim znanostima (npr. geologijom) – ključna je osnova za daljnje bavljenje ovom temom.

Iako je riječ o izuzetno zanimljivim i iznimno malim umjetničkim predmetima, u hrvatskoj znanstvenoj javnosti geme nikada nisu izazivale velik interes. Stoga u stručnim člancima obično zauzimaju mjesto usputnih arheoloških nalaza i rijetko im je jedan članak u potpunosti posvećen. Na temelju revalorizacije

već objavljenog materijala izvršena je stoga u okviru ove doktorske disertacije dosad u hrvatskoj znanosti jedinstvena stilska analiza materijala koja geme dijeli ne samo na grčku i rimsku gliptiku već na brojne podskupine kao primjerice: geometrijska, arhajska, klasična i helenistička grčka gliptika, dok se rimska pak dijeli na republikansku gliptiku (stil izduženih figura, stil po uzoru na a globolo, grumenasti stil, kuglasti stil, kasni kuglasti stil, oštri stil i stil plitkog dugmastog reza) i na carsku gliptiku (carski klasicizirajući stil, carski tranzicijski stil i carski grubi stil). Terminologija, stilske podjele kao i tehnologija obrade materijala koja proizlazi iz takvog istraživanja predstavlja za hrvatske autore terminologiju i podjelu prve vrste bez koje se teško u budućnosti može izvršiti ozbiljnija analiza ovakvog materijala.

Istraživanja i analize utemeljene na stilskoj podjeli prema nizozemskoj znanstvenici Marianne Maaskant-Kleibrink omogućila je reinterpretaciju već objavljenog materijala, a kao posljedica navodi se ispravak ikonografije, vremena nastanka i podrijetla brojnih dosad već objavljenih primjera. Iako se geme prvenstveno smatraju arheološkim materijalom, one itekako zrcale neke bitne stilske karakteristike pojedinog razdoblja. Ovaj je rad stoga nadopuna njihovoj dosad jednoličnoj obradi, a namjera mu je širiti svijest o važnosti ove umjetničke forme. x